

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਅੱਗੇ
ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ
ਬਨਾਮ

ਆਰ.ਪੀ. ਬਿਸਵਾਸ -ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਨੰਬਰ: 1964 ਦਾ 262-ਡੀ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ (1898 ਦਾ ਐਕਟ 5)-Ss. 204 (1-A), 252 (2) ਅਤੇ 540 - ਵਾਰੰਟ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ - ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 204 (1-A) ਅਧੀਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਲ 1955 ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੇ 'ਪ੍ਰੀ-ਚਾਰਜ' ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 540 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਪੀ.ਆਰ. ਸਾਹਨੀ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ 17 ਅਗਸਤ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਤਹਿਤ ਸੋਧ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਕੇ. ਕਪੂਰ, ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ 12 ਮਈ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 3 ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਮਹਿਤਾ- ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਕੇ. ਐਲ. ਅਰੋੜਾ -ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਆਰਡਰ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜੇ.- ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਕੇ.ਕਪੂਰ ਦੇ 12 ਮਈ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਸੋਧ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮਿਤੀ 19 ਅਕਤੂਬਰ 1962 ਨੂੰ ਰਾਮ ਲੁਭਾਇਆ, P.W. ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸ੍ਰੀ ਐਮ ਐਲ ਕੱਕੜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 17 ਮਈ, 1963 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਲਕਸ਼ਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 7 ਜੂਨ, 1963 ਨੂੰ ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫਾਈਲ ਤਲਬ ਕਰਨ

ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹ-ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1963 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕੇਸ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸ੍ਰੀ ਐਸ ਸੀ ਵੈਸ਼ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 8 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਸੀ.ਵੈਸ਼, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ (ਜਿਰਹਾ) ਉਲਟ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਵਕੀਲ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ 21 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਤੱਕ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਦਿੱਲੀ ਨੇ 12 ਮਾਰਚ, 1964 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਵੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਰਹਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੇ 19

ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਜੀਡੀ ਥਾਪਰ, ਕਸਟਮ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸ੍ਰੀ ਬੀ ਐਨ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਚੰਦ (ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗਲਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਸਮੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ 12 ਮਈ, 1964 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 3 ਜੂਨ, 1964 ਨੂੰ ਜਿਰਹਾ ਲਈ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ, ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 435 ਤਹਿਤ ਕੋਰਟ ਆਫ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ 12 ਮਈ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਮਹਿਤਾ ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਉਸ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ 20 ਜੁਲਾਈ, 1961 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕੇਸ ਅਜੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਰੀ

ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ।

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਰੰਟ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਉਤੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਕੇ. ਸੋਮਸੁੰਦਰਮ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1) ਵਿੱਚ

(1) A.I.R. 1958 Mad. 241.

ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ

ਪੂਰਕ ਸੂਚੀਆਂ ਧਾਰਾ 204(1), ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਅਤੇ 244 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਬਰਤੀ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ। ਸੰਮਨ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 244 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮ.ਸੀ. ਦੇਸਾਈ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਮਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 244 ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਥੀਆ ਬਨਾਮ ਸੋਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਇੱਕ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 244 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਮੋਦੀ, ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ:

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ), ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 204 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਖਰੀ ਧਾਰਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ

(2) A.I.R. 960 All 344

(3) A.I.R. 1961 Raj. 42

ਜਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਕੁਝ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੰਬਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਨਾਰਦਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (4) ਵਿੱਚ ਰਾਜੂ ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ), 252 (1) (ਏ) ਅਤੇ 256 ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜਨ ਤੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਥਾਪਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ

ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸਹੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਨਾਨ ਰਾਮ ਉਰਫ ਹੇਮ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (5) ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ 1955 ਦੇ ਐਕਟ 26 ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਸੋਧ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ, ਉਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 256 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਬਾਕੀ ਗਵਾਹ" ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਸੂਚੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 (2) ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ

(4) A.I.R. 1960 Bom 513

(5) A.I.R. 1945 Lah. 201

ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 252 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 256 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 540 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਵਾਹੀ / ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈ ਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 254 ਅਧੀਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਨੀਰ, ਜੇ. ਨੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਤਹਿਤ ਮੈ ਜਿਸਟਰੇਟ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰਹਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਧਾਰਾ 252 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਇਨਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ

ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਬਾਅਦ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਗਵਾਹ ਧਾਰਾ 256 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰਹਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"ਪਰ ਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 252 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਾ 256 (1) ਦੇ ਵਰਣਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਧਾਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 540 ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। "

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਲ 1955 ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ

ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਸੁੱਣੀਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤਹਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 1945 ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1-ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ 1955 ਦੇ ਸੋਧੇ

ਹੋਏ ਐਕਟ 26 ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਜੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ, ਸਾਲ 1945 ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਾਰਨ ਬਿਨਾਂ ਸੋਧੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ 18 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। 1964, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ 21 ਜਨਵਰੀ, 1964 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੇ "ਪੂਰਵ-ਚਾਰਜ" ਸਬੂਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੇਮਨ ਰਾਮ ਦਾ ਕੇਸ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੀ. ਡੀ. ਥਾਪਰ, ਬੀ. ਐਨ. ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਤਰਲੋਕ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ 12 ਮਈ, 1964 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨਾਲ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 540 ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਕੇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਬੇਲੋੜੀ ਲੰਬੀ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਇਹ ਵੇਖੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਮੁਲਤਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹੇਮਨ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਜੋ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹੀ ਨਿਯਮ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ 1955 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 26 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਜੇ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਰਗੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਖਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Onam
Translator